

Sygn. akt III U 342/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 lipca 2015 r.

Sąd Okręgowy w Przemyślu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący SSO Lucyna Oleszek

Protokolant st. sekr. sądowy Ewelina Kowalska

po rozpoznaniu w dniu 6 lipca 2015 r. w Przemyślu

na rozprawie

sprawy K. K. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o emeryturę

na skutek odwołania K. K. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.

z dnia 20 lutego 2015 r., **znak:** (...)

I. **z m i e n i a** zaskarżoną decyzję w ten sposób, że do ustalenia

wysokości emerytury wnioskodawczyni K. K. (1) uwzględnić jako okresy składkowe jej zatrudnienie:

- od 2 stycznia 1969 r. do 20 grudnia 1974 r.

- od 1 czerwca 1975 r. do 1 czerwca 1977 r.

II. **s t w i e r d z a**, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienie w ustaleniu prawa do powyższego świadczenia.

Sygn. akt III U 342/15

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 6 lipca 2015 r.

Decyzją z dnia 20 lutego 2015 r. znak: (...)Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.przyznał wnioskodawczyni K. K. (1)emeryturę, począwszy od zgłoszenia wniosku tj. od dnia 1 stycznia 2015 r.

W uzasadnieniu powołano ustawę z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.). Obliczenia wysokości emerytury dokonano według trzech wariantów.

Na podstawie art. 53 cyt. ustawy do ustalenia podstawy wymiaru emerytury organ rentowy przyjął jedynie 24% kwoty bazowej (z uwagi na brak możliwości wyliczenia podstawy wymiaru świadczenia). Ponadto do ustalenia wysokości emerytury uwzględnił 2 lata, 15 dni okresów składkowych oraz 8 miesięcy i 5 dni okresów nieskładkowych (po ograniczeniu do 1/3 okresów składkowych). Wysokość emerytury ustalono na kwotę **766,06 zł** brutto, z terminem płatności 20 każdego miesiąca.

Z kolei na podstawie art. 26 cyt. ustawy emeryturę z uwzględnieniem zwaloryzowanego kapitału początkowego ustalono w kwocie **453,03 zł**. Wskazano, że podstawę obliczenia tej emerytury stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne oraz kapitału początkowego z uwzględnieniem waloryzacji składki i kapitału początkowego zewidencjonowanego na koncie do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury. Emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia emerytury przez średnie dalsze trwanie życia, dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę. Kwota kapitału początkowego zewidencjonowana na koncie wnioskodawczyni z uwzględnieniem waloryzacji wynosi 105.600,20 zł.

Na podstawie art. 183 cyt. ustawy ustalono wysokość tzw. emerytury mieszanej – **562,59 zł**. Uwzględniono 35% emerytury obliczonej na podstawie art. 53 oraz 65% emerytury „kapitałowej” obliczonej na podstawie art. 26. Okazało się, że wysokość 20% emerytury obliczonej na podstawie art. 53 stanowi kwota – 268,12 zł, natomiast 65% emerytury obliczonej na podstawie art. 26 – 294,47 zł.

Do wypłaty od 1 marca 2015 r. podjęto emeryturę po waloryzacji w kwocie 586,57 zł brutto.

W odwołaniu z dnia 31 marca 2015 r. wnioskodawczyni K. K. (1) wniosła o zmianę decyzji poprzez przeliczenie wysokości emerytury z uwzględnieniem dłuższego stażu ubezpieczeniowego.

W uzasadnieniu podała, że ustalona wysokość emerytury jest dla niej krzywdząca. Organ rentowy przy ustalaniu okresów składkowych i nieskładkowych pominął jej zatrudnienie w okresie od 2 stycznia 1969 r. do 31 grudnia 1971 r. oraz od 31 grudnia 1971 r. do maja 1975 r. w zakładzie rzemieślniczym w ramach nauki zawodu, a następnie wykonywania pracy fryzjerki. Ponadto pominięto okres od 1 czerwca 1975 r. do 1 czerwca 1977 r., kiedy to sama wykonywała rzemiosło – prowadząc zakład fryzjerski.

Na potwierdzenie tego zatrudnienia odwołała się do dokumentacji z cechu rzemieślniczego. Wskazała też świadków.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniosł o jego oddalenie, w oparciu o przepisy, które stanowiły o wydaniu zaskarżonej decyzji.

W uzasadnieniu organ rentowy w pierwszej kolejności wskazał, że wnioskodawczyni nie przedłożyła żadnych nowych dowodów uzasadniających przeliczenie wysokości ustalonej emerytury.

W szczególności wnioskodawczyni nie wykazała jakiego rodzaju umowa o pracę łączyła ją z właścicielem zakładu fryzjerskiego w okresie praktycznej nauki zawodu. Okres nauki w szkole zawodowej nie jest traktowany jak okres składkowy, jeżeli ucznia szkoły typu zawodowego, nie łączyła z zakładem pracy (pracodawcą) umowa o pracę czy naukę zawodu, lecz stosunek administracyjno-prawny. Umowa o naukę zawodu była najczęściej zawierana między szkołą i zakładem pracy, w którym realizowano program w zakresie dotyczącym praktycznej nauki zawodu.

Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS okresem składkowym jest okres zatrudnienia młodocianych na obszarze Państwa Polskiego na warunkach określonych w przepisach obowiązujących przed 1 stycznia 1975 r.

W sprawie wnioskodawczyni istotne znaczenie ma czy nauczający zawodu był pracodawcą, czy też nauczycielem młodocianego. Stosunek zatrudnienia obejmował tylko młodocianych, przyjętych do pracy w celu nauki zawodu, obowiązanych do doksztalcania się w szkole, nie zaś tych, którzy pobierali naukę bez zatrudnienia się.

Tymczasem wnioskodawczyni nie przedłożyła ani stosownej umowy o pracę, ani też świadectwa pracy, a jedynie zaświadczenie Cechu (...) o odbyciu praktycznej nauki zawodu w zakładzie rzemieślniczym.

W tej sytuacji organ rentowy uwzględnił wnioskodawczyni okres zatrudnienia w Zakładzie (...) w P. jedynie od 20 września 1972 r. do 26 grudnia 1973 r. i od 20 kwietnia 1974 r. do 27 stycznia 1975 r. t.j. w okresach, kiedy była zgłoszona do ubezpieczenia społecznego jako pracownik.

Nie uwzględniono wnioskodawczyni okresu jej pracy przed 20 września 1972 r., ani po 27 stycznia 1975 r. Ponadto nie uwzględniono wnioskodawczyni okresu wykonywania rzemiosła w zawodzie fryzjerstwo od 1 czerwca 1975 r. do 1 czerwca 1977 r. Zaświadczenie Cechu (...) o członkostwie w cechu nie uprawnia do stwierdzenia, że w tym okresie wnioskodawczyni pozostawała w ubezpieczeniu społecznym, nie dokonała bowiem stosownego zgłoszenia i nie wpłaciła składek.

Sąd Okręgowy w Przemyślu – III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawczyni K. K. (1) zd. W., urodzona w dniu (...), wniosek o emeryturę złożyła w dniu 28 stycznia 2015 r. Do wniosku dołączyła m. in. oświadczenie, że sprawowała osobistą opiekę nad dziećmi urodzonymi w latach 1974 r., 1980 r., 1983 r., 1986 r. oraz zaświadczenie ZUS Inspektoratu w P. z dnia 20 stycznia 2015 r. potwierdzające, że była zgłoszona do ubezpieczenia społecznego z tytułu zatrudnienia w Zakładzie (...) w P. w okresie od:

- 20 września 1972 r. do 26 grudnia 1973 r.,

- 20 kwietnia 1974 r. do 27 stycznia 1975 r.,

Decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z dnia 20 lutego 2015 r., znak (...) przyznano jej prawo do emerytury, od złożenia wniosku tj. od dnia 1 stycznia 2015 r. Przyznana wnioskodawczyni emerytura obliczona została zgodnie z art. 183 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, z terminem płatności 20 każdego miesiąca.

Okazało się, że na podstawie art. 53 cyt. ustawy - z uwagi na brak możliwości wyliczenia podstawy wymiaru świadczenia - emeryturę ustalono według 24% kwoty bazowej t.j. 766,06 zł brutto.

Z kolei na podstawie art. 26 cyt. ustawy emeryturę z uwzględnieniem zwaloryzowanego kapitału początkowego ustalono w kwocie **453,03 zł**. Wskazano, że podstawę obliczenia tej emerytury stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne oraz kapitału początkowego z uwzględnieniem waloryzacji składki i kapitału początkowego zewidencjonowanego na koncie do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury. Emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia emerytury przez średnie dalsze trwanie życia, dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę. Kwota kapitału początkowego zewidencjonowana na koncie wnioskodawczyni z uwzględnieniem waloryzacji wynosi 105.600,20 zł.

Na podstawie art. 183 cyt. ustawy ustalono wysokość tzw. emerytury mieszanej – 562,59 zł. Uwzględniono 35% emerytury obliczonej na podstawie art. 53 oraz 65% emerytury „kapitałowej” obliczonej na podstawie art. 26. Okazało się, że wysokość 20% emerytury obliczonej na podstawie art. 53 stanowi kwota – 268,12 zł, natomiast 65% emerytury obliczonej na podstawie art. 26 – 294,47 zł.

Do wypłaty od 1 marca 2015 r. podjęto emeryturę po waloryzacji w kwocie 586,57 zł brutto.

Ustalając wysokość emerytury wnioskodawczyni organ rentowy uwzględnił 2 lata, 15 dni okresów składkowych oraz 8 miesięcy i 5 dni okresów nieskładkowych (po ograniczeniu do 1/3 okresów składkowych). Do stażu pracy jako okresy składkowe w Zakładzie (...) w P. uwzględniono okres:

- od 20 września 1972 r. do 26 grudnia 1973 r.,

- od 20 kwietnia 1974 r. do 27 stycznia 1975 r.

Ponadto uwzględniono okresy opieki nad dziećmi od :

- od 28 stycznia 1975 r. do 26 stycznia 1978 r.,

- od 30 marca 1980 r. do 28 marca 1983 r. w maksymalnym wymiarze 6 lat jak okresy nieskładkowe, zgodnie z art. 7 ust. 5 cytowanej ustawy. Przy czym okresy te uwzględniono w wymiarze nieprzekraczającym 1/3 udowodnionych okresów składkowych, zgodnie z art. 5 ust. 2 cytowanej ustawy.

Równocześnie decyzją z dnia 19 lutego 2015 r. ustalono kapitał początkowy. Do jego ustalenia oraz obliczenia wskaźnika wysokości podstawy przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 10 lat kalendarzowych od 1972 r. do 1981 r. Wskaźnik wpw kapitału początkowego wyniósł 4,66 %. Ponieważ organ rentowy nie dysponował żadną dokumentacją dotyczącą osiągniętych przez wnioskodawczynię wynagrodzeń za lata 1972 - 1974 przyjął sumę kwot przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia ogłoszonego za ten rok - odpowiednią do liczby miesięcy pozostawania w ubezpieczeniu w tym roku.

Dowód: 1. Akta organu rentowe:

- wniosek o emeryturę z dn. 28.01.2015 r.

- decyzja emerytalna z dn. 20.02.2015 r.

- decyzja kapitałowa 19.02.2015 r.

Dodatkowo Sąd ustalił, że wnioskodawczyni K. K. (1) z domu W., córka A. W., zam. w Z. powiat P., na podstawie umowy o naukę rzemiosła z dnia 2 stycznia 1969 r. została zatrudniona u mistrza fryzjerskiego J. S. w P. celem nauki rzemiosła - fryzjerstwa. Umowę zawarto z nią za zgodą przedstawiciela ustawowego tj. ojca A. W.. Zgodnie z zawartą umową nauka rzemiosła miała trwać 30 miesięcy, począwszy od 2 stycznia 1969 r. do 30 czerwca 1971 r. Strony ustaliły czas pracy w zakładzie rzemieślniczym, w tym że postanowiły, iż do czasu nauki rzemiosła w zakładzie rzemieślniczym uczniowi w wieku od 14 do 18 lat wlicza się czas faktycznego doksztalcania się w szkole lub na kursach, w wymiarze nie większym niż 18 godzin tygodniowo, niezależnie od tego, czy doksztalcanie odbywa się w godzinach pracy w zakładzie rzemieślniczym czy poza tymi godzinami. Strony ustaliły też, że w okresie nauki uczniowi przysługuje wynagrodzenie miesięczne za każdy rok nauki, odpowiednio w kwocie 150,- zł, 320,- zł i 480,- zł. Uczniowi zapewniano też urlop wypoczynkowy. Umowa ta została zarejestrowana w Cechu (...) w P. pod numerem 15/118/69. Ponadto odnotowano ją w Izbie Rzemieślniczej w R..

W dniu 16 czerwca 1971 r. strony zmieniły czas szkolenia z umówionych 30 miesięcy na 36 miesięcy tj. umowa obowiązywała strony do dnia 31 grudnia 1971 r.

Z tytułu nauki rzemiosła wnioskodawczyni jako uczeń była zgłoszona do ubezpieczeń społecznych przez rzemieślnika J. S., przy czym w dokumentacji zgłoszeniowej podano błędnie datę jej urodzenia zamiast 29 maja 1952 r. w dokumentacji wskazano 26 maja. Błąd ten po raz pierwszy popełniono w umowie o naukę rzemiosła i w kolejnych dokumentach był on powielany.

Niemniej właściciel zakładu fryzjerskiego potwierdził w zaświadczeniu z dnia 25 czerwca 1976 r. okres nauki zawodu wnioskodawczyni w zakresie fryzjerstwa damsko-męskiego od 2 stycznia 1969 r. do 31 grudnia 1971 r., a następnie pracy w charakterze stażystki od 1 stycznia 1972 r. do 20 grudnia 1974 r.

Sąd ustalił też, że wnioskodawczyni nieprzerwanie od zawarcia umowy o naukę rzemiosła pracowała w Zakładzie (...) w P. przy ul. (...). Była jedną z dwóch uczennic (obok K. K.) oraz dwojga fryzjerów (S. S. i M. P.), pracujących w

tym zakładzie. Nauka wnioskodawczynie sprowadzała się przede wszystkim do praktyki, natomiast zajęcia teoretyczne odbywały się średnio co dwa tygodnie w J. i kończyły się zdawaniem egzaminów z poszczególnych przedmiotów. Szkolenie łącznie trwało około 300 godzin.

W czasie nauki rzemiosła wnioskodawczynie codziennie chodziła do pracy, łącznie z sobotami, za wykonywaną pracę otrzymywała wynagrodzenie. Praca w zakładzie zorganizowana była na dwie zmiany, w sobotę na jedną zmianę. W czasie nauki wnioskodawczynie otrzymywała stałe, umówione wynagrodzenie, zaś po zakończeniu nauki wynagrodzenie wnioskodawczynie ustalane było procentowo, w zależności od liczby obsłużonych klientów. Odbycie trzyletniej praktyki było wnioskodawczynie niezbędne do uzyskania tytułu czeladnika.

Świadectwo czeladnika w rzemiośle fryzjerstwo damskie wnioskodawczynie uzyskała 17 czerwca 1972 r. po złożonym egzaminie w Cechu (...) w R.. Potwierdzeniem tego było uzyskanie legitymacji czeladniczej nr 573/72 wydanej przez Izbę Rzemieślniczą w R..

- Dowód:** 1. Umowa o naukę rzemiosła z dnia 2.01.1969 r. i jej zmiana z dnia 16.06.1971 r. (k. 22-23),
2. deklaracje rozliczeniowe za styczeń 1969 r. i grudzień 1971 r. (k. 24-25),
3. Pismo ZUS z dnia 8.06.2015 r. (k. 21),
4. Zaświadczenie J. S. (odręczne) z dnia 25 .06.1976 r. (k. 38).
5. Życiorys wnioskodawczynie z dnia 29 sierpnia 1976 r. (k. 38),
6. Zaświadczenie Cechu (...) w P. z dnia 27.03.2015 r. (k. 38),
7. kopia legitymacji czeladniczej (k. 7).

Ponadto Sąd ustalił, że wnioskodawczynie w 6 sierpnia 1972 r. wyszła za mąż za J. K. (1). Z małżeństwa tego urodziła sześcioro dzieci. W związku z urodzeniem pierwszego dziecka (5 lipca 1973 r.) korzystała z urlopu macierzyńskiego od 5 września do 25 grudnia 1973 r. Po urodzeniu drugiego dziecka (5 października 1974 r.) z urlopu macierzyńskiego korzystała od 23 września 1974 r. do 26 stycznia 1975 r. Formalnie od 21 grudnia 1974 r. nie wróciła już do pracy w Zakładzie (...). Musiała zająć się dziećmi, poza tym po urodzeniu drugiego dziecka bardzo chorowała.

Wnioskodawczynie była zainteresowana uzyskaniem pełnych kwalifikacji zawodowych. stąd mimo sytuacji rodzinnej zdecydowała się na otwarcie własnego zakładu fryzjerskiego w domu w P. przy ul. (...). Jako czeladnik mogła prowadzić własny zakład, nie miała uprawnień do zatrudniania uczniów. Własny zakład fryzjerski prowadziła od 1 czerwca 1975 r. do 1 czerwca 1977 r. Kontynuowanie zatrudnienia w wyuczonym zawodzie było niezbędne z uwagi na możliwość uzyskania tytułu mistrzowskiego. Mistrzem w rzemiośle fryzjerstwo damsko-męskie wnioskodawczynie została 21 września 1976 r., uzyskując legitymację mistrzowską nr 442/76.

Świadkowie zanim zostali powinowatymi wnioskodawczynie: K. D. (1) (szwagierka) i T. K. (1) (szwagier) oraz J. K. (1) (mąż) znali ją jeszcze z okresu nauki w zakładzie fryzjerskim J. S.. Zdarzało się, że korzystali z usług w tym zakładzie. Po zamążpójściu wnioskodawczynie z J. K. (1) także ze względów rodzinnych odwiedzali ją w tym zakładzie. Świadkowie zgodnie też potwierdzili, że wnioskodawczynie po urodzeniu dzieci otworzyła zakład fryzjerski w domu i tam świadczyła usługi fryzjerskie.

- Dowód:** 1. Zaświadczenie Cechu (...) w P. z dnia 27.03.2015 r. (k. 38),
2. kopia legitymacji mistrzowskiej (k. 7),

3. Akta organu rentowego

(odpisy skrócone aktu urodzenia 3 dzieci, zaświadczenie ZUS z dnia 20.01.2015 r.),

4. zeznania świadków (e-protokół z dnia 6.07.2015 r.):

- K. D. - min. 18,

- T. K. - min. 23,

- J. K. - min. 30,

5. zeznania wnioskodawczynie (e-protokół z dnia 6.07.2015 r. - min. 36).

W dniu 3 czerwca 1977 r. wnioskodawczynie urodziła trzecie dziecko i nie miała już możliwości prowadzenia własnej praktyki zawodowej. Zajęła się wychowywaniem dzieci, których urodziła jeszcze troje (30 marca 1980 r., 28 grudnia 1983 r. i 10 grudnia 1986 r.). Prowadziła dom oraz pomagała mężowi w jego działalności gospodarczej - prowadzeniu piekarni.

Dowód: 1. Akta organu rentowego

(odpisy skrócone aktu urodzenia 3 dzieci)

2. zeznania świadków (e-protokół z dnia 6.07.2015 r.):

- K. D. - min. 18,

- T. K. - min. 23,

- J. K. - min. 30,

3. zeznania wnioskodawczynie (e-protokół z dnia 6.07.2015 r. - min. 36).

Dokonując powyższych ustaleń Sąd oparł się na dowodach z dokumentów zgromadzonych w aktach organu rentowego. Dodatkowo Sąd uwzględnił oryginalną dokumentację przedstawioną przez wnioskodawczynie z okresu jej starań o tytuł mistrzowski w rzemiośle (życiorys oraz Zaświadczenie rzemieślnika J. S. z dnia 25 stycznia 1976 r.) . Prawdziwości tej dokumentacji, co do zasady nie kwestionowała żadna ze stron. Natomiast organ rentowy zakwestionował zasadnicze dla rozstrzygnięcia sprawy dokumenty: umowę o naukę rzemiosła od dnia 2 stycznia 1969 r. oraz deklarację rozliczeniową uczniów J. S. z uwagi na błędną datę urodzenia. Zastrzeżenia te, w świetle całości dokumentacji, a zwłaszcza legitymacji rzemieślniczych oraz zeznań świadków i wnioskodawczynie okazały się niezasadne. Błąd co do dnia urodzenia zawarty w części dokumentów nie dyskwalifikuje faktycznego okresu zatrudnienia wnioskodawczynie.

Materiał dowodowy zebrany w sprawie wskazuje, że wnioskodawczynie począwszy od 2 stycznia 1969 r. pracowała jako fryzjerka. Przez pierwsze 36 miesięcy jako uczeń nauki rzemiosła, a następnie do 1 stycznia 1977 r. jako stażystka, pracownik i samodzielny rzemieślnik.

Ponadto Sąd podzielił zeznania świadków C. D., T. K. (1) i J. K. (1). Wprawdzie są to osoby spowinowacone z wnioskodawczynie i jej mąż, niemniej z uwagi na ogólne informacje, jakie przekazali brak podstaw, aby zeznania te uznać za niewiarygodne.

Natomiast za w pełni wiarygodne Sąd uznał zeznania wnioskodawczynie, które są konsekwentne i logiczne, jak też w pełni potwierdzają okoliczności wynikające z dokumentów osobowych.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy w Przemyślu zważył, co następuje:

Odwołanie wnioskodawczyni K. K. (1) co do zasady okazało się uzasadnione.

Zgodnie z art. 24 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2013r. poz. 1440 ze zm.) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r., przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku określonego w ust. 1a i 1b,

z zastrzeżeniem art. 46, 47, 50, 50i, 50e i 184. Przy czym wiek emerytalny dla kobiet urodzonych w okresie do dnia 31 grudnia 1952 r. wynosi co najmniej 60 lat (ust. 1a pkt 1).

W dacie złożenia wniosku emerytalnego tj. w dniu 28 stycznia 2015 r. wnioskodawczyni miała ukończone 62 lata.

Bezsporne jest, iż wnioskodawczyni od dnia 1 stycznia 2015 r. ma przyznane prawo do emerytury według zasad z art. 183 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Do obliczenia emerytury według tych zasad uwzględniono wnioskodawczyni jedynie 2 lata i 15 dni okresów składkowych (24 miesiące) oraz 8 miesięcy okresów nieskładkowych.

Stąd główny spór sprowadzał się do ustalenia czy organ rentowy prawidłowo ustalił staż ubezpieczeniowy wnioskodawczyni w zakresie okresów składkowych, a w konsekwencji także i nieskładkowych. Jest to o tyle istotne, że wyliczenie emerytury zgodnie z art. 183 ustawy emerytalnej wymaga uwzględnienia 35% emerytury ustalonej na podstawie art. 53 ustawy.

Zatem w pierwszej kolejności należało ustalić wysokość emerytury zgodnie z art. 53 ust. 1-3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który stanowi, że emerytura wynosi:

1) 24% kwoty bazowej, o której mowa w art. 19, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4 oraz

2) po 1,3% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych,

3) po 0,7% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych

- z uwzględnieniem art. 55.

Przy obliczaniu emerytury okresy, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, ustala się z uwzględnieniem pełnych miesięcy.

Z kolei zgodnie z przepisami art. 5, art. 6 ust. 1 i 2 pkt 3 i 14, ust. 2 pkt 5 i 14, art. 7 pkt 1 i 5 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przy ustalaniu prawa do emerytury i renty i obliczaniu ich wysokości uwzględnia się, z zastrzeżeniem ust. 2-5, następujące okresy:

1) składkowe, o których mowa w art. 6,

2) nieskładkowe, o których mowa w art. 7.

Przy ustalaniu prawa do emerytury i renty oraz obliczaniu ich wysokości okresy nieskładkowe uwzględnia się w wymiarze nieprzekraczającym jednej trzeciej udowodnionych okresów składkowych. Okresami składkowymi są m.in. okresy ubezpieczenia (w tym pozostawania w stosunku pracy oraz opłacania składek z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej) oraz pobierania zasiłku macierzyńskiego, okresy zatrudnienia młodocianych na obszarze Państwa Polskiego, na warunkach określonych w przepisach obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1975 r. oraz prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej).

Natomiast nieskładkowymi są m.in. okresy pobierania zasiłków z ubezpieczenia społecznego: chorobowego lub opiekuńczego, okresy niewykonywania pracy z powodu opieki nad dzieckiem w wieku do lat 4 - w granicach do 3 lat na każde dziecko oraz łącznie - bez względu na liczbę dzieci - do 6 lat.

W rozstrzyganej sprawie wnioskodawczynie wykazała zarówno okresy składkowe, jak i nieskładkowe. Przy czym okresy składkowe to okresy pozostawania w zatrudnieniu i pobierania zasiłku macierzyńskiego, w tym zatrudnienia młodocianego oraz prowadzenia własnego zakładu rzemieślniczego, natomiast okresy nieskładkowe to okresy opieki na dziećmi.

Sąd przyjął, że w sprawie wnioskodawczynie organ rentowy obliczając wysokość emerytury zaniżył okres składkowy bezzasadnie ograniczając jej zatrudnienie w Zakładzie (...) w P. przy ul. (...).

Faktycznie wnioskodawczynie pracowała w tym zakładzie:

- od 2 stycznia 1969 r. do 31 grudnia 1971 r. w ramach praktycznej nauki rzemiosła, a następnie jako stażystka i pracownik:

- od 1 stycznia 1972 r. do 20 grudnia 1974 r.

W czasie tego zatrudnienia dwa razy korzystała z urlopów macierzyńskich:

- od 5 września 1973 r. do 25 grudnia 1973 r.

- od 23 września 1974 r. do 26 stycznia 1975 r.

W ocenie Sądu cały okres od 2 stycznia 1969 r. do 20 grudnia 1974 r. jest okresem składkowym, za który opłacono składkę na ubezpieczenie społeczne. Okoliczność ta wynika z zachowanych dokumentów osobowych: umowy o naukę rzemiosła, deklaracji rozliczeniowych rzemieślnika oraz zaświadczenia J. S. z dnia 25 czerwca 1976 r. i faktu zarejestrowania umowy o naukę rzemiosła w Cechu (...) w P.. Pośrednio też z legitymacji czeladniczej i mistrzowskiej. W świetle tych oryginalnych dokumentów z okresu pierwszego zatrudnienia wnioskodawczynie oraz jej konsekwentnych zeznań wynika, że faktycznie pozostawała ona w zatrudnieniu.

W tym miejscu należy wskazać, że w okresie od 2 stycznia 1969 r. do 31 grudnia 1971 r. wnioskodawczynie pozostawała w zatrudnieniu jako uczeń nauki rzemiosła. Niewątpliwie ten pierwszy okres pracy wnioskodawczynie należy potraktować jako zatrudnienie młodocianego w rozumieniu obowiązujących wówczas przepisów ustawy z dnia 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudnienia młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz. U. Nr 45, poz. 226). Zgodnie z art. 3 ust. 1 powołanej ustawy - młodociani w wieku od 14 do 18 lat mogli być zatrudniani przez zakłady pracy tylko w celu nauki zawodu lub przyuczania do określonej pracy albo odbycia wstępnego stażu pracy. Przepis art. 9 ust. 1 zobowiązywał zakład pracy do zawarcia z młodocianym na piśmie umowy określającej zawód albo rodzaj pracy, w jakim młodociany będzie szkolony, czas trwania pracy, w jakim młodociany będzie szkolony, czas trwania nauki zawodu oraz zasadnicze obowiązki i uprawnienia młodocianego. Praca w ramach nauki zawodu była świadczona za wynagrodzeniem.

Równocześnie należy powtórzyć za aktualnie obowiązującymi przepisami, że okres praktycznej nauki zawodu jest (i był) okresem zatrudnienia tylko wówczas, gdy młodociany (uczeń szkoły zawodowej) jest (był) jednocześnie zatrudniony przez pracodawcę na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego. Wówczas okres nauki zawodu podlega zaliczeniu do okresu zatrudnienia, od którego zależą uprawnienia pracownicze (np. uprawnienie do świadczeń emerytalnych). Fakt ten powinien być udokumentowany świadectwem pracy, wydanym przez pracodawcę, u którego odbywała się nauka zawodu. Nie ma natomiast podstaw do zaliczenia okresu praktycznej nauki zawodu do okresu zatrudnienia, jeżeli nauka zawodu odbywała się w zakładzie pracy tylko na podstawie umowy zawartej między szkołą a pracodawcą. Zajęcia szkolne odbywające się na terenie zakładu przemysłowego nie są równoznaczne z zatrudnieniem w ramach nauki zawodu (wyrok SA w W. z 16 listopada 1995 r., III AUr 925/95, OSA 1996/3/8). Niemniej

w orzecznictwie przyjęto też, że przy ustalaniu charakteru stosunku prawnego łączącego ucznia zasadniczej szkoły zawodowej, odbywającego w pierwszej połowie lat pięćdziesiątych naukę zawodu w zakładzie pracy, rozstrzygające znaczenie ma rzeczywista treść wzajemnych praw i obowiązków stron tego stosunku (wyrok SN z 7 września 1995 r., I PRN 43/95, OSN 1996/6/84; oraz wyrok z 11 lutego 1999 r., II UKN 462/98, OSN 2000/7/287).

Z zachowanej dokumentacji osobowej tj. umowy o naukę rzemiosła i zaświadczenia pracodawcy z dnia 25 czerwca 1976 r. oraz pośrednio z zeznań świadków i wnioskodawczynie wynika, że równoległe z pracą zawodową w pełnym wymiarze czasu pracy wnioskodawczynie uczyła się, przy czym nauka odbywała się raz na dwa tygodnie, a zaliczenie odbywało się w formie egzaminu. Zgodnie z umową o nauki rzemiosła rzemieślnik zobowiązał się do zwalniania uczennicy nie dłużej niż 18 godzin tygodniowo celem pobierania nauki. Ważności tej umowy nie podważa błąd w dacie urodzenia (dzień) wnioskodawczynie.

W rezultacie Sąd przyjął, że w czasie obowiązywania 36-miesięcznej umowy o naukę rzemiosła, wnioskodawczynie cały czas pracowała zawodowo, wyłącznie jako fryzjerka. Na marginesie należy przypomnieć, że w wyroku z dnia 22 sierpnia 2012 r. Sąd Najwyższy stwierdził, że okres nauki zawodu odbywanej przed dniem 1 stycznia 1975 r. w ramach umowy zawartej na podstawie przepisów ustawy z dnia 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz. U. Nr 45, poz. 226) był w rozumieniu prawa ubezpieczeń społecznych okresem zatrudnienia w ramach stosunku pracy.

Ponadto Sąd przyjął, że wnioskodawczynie po zakończeniu nauki rzemiosła kontynuowała nieprzerwanie zatrudnienie w Zakładzie (...), co najmniej do 20 grudnia 1974 r. Bez praktyki niemożliwe było bowiem uzyskanie świadectwa czeladniczego, a następnie dyplomu mistrza rzemieślniczego w określonym zawodzie.

Kwestie te regulowała ustawa z dnia 11 września 1956 r. o izbach rzemieślniczych i Związku Izb Rzemieślniczych (Dz. U. Nr 41 poz. 190 ze zm.) oraz od dnia 1 stycznia 1973 r. ustawa z dnia 8 czerwca 1972 r. o wykonywaniu i organizacji rzemiosła (Dz. U. z 1983 r. nr 7 poz. 40 ze zm.). To na podstawie zasad wskazanych w tej ustawie wnioskodawczynie przystępowała już do egzaminu mistrzowskiego. Warunkiem dopuszczenia do takiego egzaminu było posiadanie świadectwa czeladniczego oraz dowód wykonywania pracy w danym rzemiośle przez okres co najmniej trzech lat - art. 10 ust. 1 w zw. z art. 7 pkt 1 i 2.

Wnioskodawczynie świadectwo czeladnicze otrzymała w dniu 17 czerwca 1972 r., natomiast dyplom mistrza w rzemiośle fryzjerstwo damsko-męskie uzyskała po egzaminach praktycznych i teoretycznych w dniu 21 września 1976 r. Zatem warunkiem przystąpienia do egzaminu mistrzowskiego było wylegitymowanie się trzyletnim stażem, który wnioskodawczynie musiała wypracować między 1972 a 1976 r.

Równocześnie warunkiem niezbędnym do prowadzenia własnego zakładu rzemieślniczego było posiadanie kwalifikacji zawodowych m.in. świadectwa czeladniczego w zawodzie odpowiadającym danemu rodzajowi rzemiosła w połączeniu z dowodem wykonywania pracy w tym zawodzie przez okres co najmniej dwóch lat po uzyskaniu świadectwa czeladniczego, bądź wykonywania pracy przez okres pięciu lat przed uzyskaniem świadectwa czeladniczego - art. 7 ust. 1 pkt 2 powołanej ustawy o organizacji i wykonaniu rzemiosła.

Wnioskodawczynie świadectwo czeladnicze otrzymała w dniu 17 czerwca 1972 r., zatem od 1 czerwca 1975 r. była już uprawniona do prowadzenia własnego zakładu. Prowadzenie tej praktyki było jej z kolei niezbędne do przystąpienia do egzaminu mistrzowskiego w 1976 r.

Potwierdzenie wykonywania własnego rzemiosła otrzymała w 1975 r. pod nr rej. (...)/75 i w okresie od 1 czerwca 1975 r. do 1 czerwca 1977 r. z tego tytułu była członkiem Cechu (...) w P..

W tym stanie rzeczy Sąd uznał, że wnioskodawczynie w okresie od 1 stycznia 1972 r. do 20 grudnia 1974 r. pracowała w Zakładzie (...), a od 1 czerwca 1975 r. do 1 czerwca 1977 r. samodzielnie prowadziła zakład fryzjerski, co uzasadnia zaliczenie tego okresu do stażu ubezpieczeniowego w świetle art. 6 ust. 1 i ust. 2 pkt 14 ustawy o emeryturach

i rentach z FUS.

Dokonując ustaleń w tym zakresie Sąd miał też na względzie przepisy § 22 oraz 24 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. Nr 237, poz. 1412). Wskazano

w nich, że środki dowodowe stwierdzające okresy zatrudnienia m.in. na podstawie umowy o pracę to: świadectwo pracy, zaświadczenie płatnika składek wydane na podstawie posiadanych dokumentów lub inny dokument, w tym w szczególności legitymacja służbowa. Dodatkowo przyjęto, że środkiem dowodowym mogą być zeznania świadków.

W ocenie Sądu Okręgowego, fakt wykonywania przez wnioskodawczynię pracy w zawodzie fryzjerki we wskazanych okresach znajduje potwierdzenie w zebranych w sprawie materiale dowodowym – zachowanej dokumentacji osobowej oraz w zeznaniach świadków i jej własnych. Podnieść należy, że w postępowaniu przed sądami pracy i ubezpieczeń społecznych okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość mogą być udawdnianie wszelkimi dowodami przewidzianymi w kodeksie postępowania cywilnego i nie są potrzebne jakieś szczególne dowody np. z dokumentów - wystarczą dowody np. z zeznań świadków i stron.

Na tej podstawie Sąd przyjął, że odwołanie wnioskodawczyni jest zasadne, a jej żądanie co do zmiany zaskarżonej decyzji w zakresie dotyczącym ponownego ustalenia wysokości emerytury z uwzględnieniem dodatkowych okresów składkowych od 2 stycznia 1969 r. do 20 grudnia 1974 r. oraz od 1 czerwca 1975 r. do 1 czerwca 1977 r. zasługuje na uwzględnienie. Przeliczenie tych okresów będzie z kolei rzutowało na wymiar okresów nieskładkowych z tytułu niewykonywania pracy z powodu opieki na dziećmi. Łączna zaś weryfikacja tych okresów będzie miała wpływ na obliczenie emerytury w trybie art. 183 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Orzeczenie w tym zakresie zawarto w pkt I wyroku zgodnie z powołanymi przepisami i art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Zgodnie z art. 118 ust. 1 i 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji, z uwzględnieniem ust. 2 i 3 oraz art. 120. W razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego.

Kierując się tym przepisem oraz uwzględniając wcześniejsze rozważania Sąd uznał, że ustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków oraz ocena nowych dokumentów osobowych) zwalniają organ rentowy z odpowiedzialności za opóźnienie w ustaleniu wysokości świadczenia emerytalnego wnioskodawczyni. Orzeczenie w tym zakresie zawarto w pkt II-im wyroku.